

Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, noiembrie 2009

Sinteză

Standardele și termenii de creditare¹ s-au înăsprit și în T3/2009, dar într-un ritm mai redus. Cererea de credite a înregistrat o ușoară revigorare doar pentru anumite tipuri de credite solicitate de către sectorul populației.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** au devenit mai restrictive în T3/2009, însă tendința s-a temperat. Băncile consideră că în perioada următoare înăsprirea standardelor de creditare se va intensifica ușor. Factorii principali care au modificat politica de creditare sunt (i) așteptările privind situația economică generală și (ii) riscul asociat industriei în care activează compania.
- **Termenii creditării** au fost revizuiți în ansamblu. Preocuparea esențială a băncilor s-a concentrat din nou pe solicitarea de cerințe de colateral/garanții mai mari.
- **Cererea de credite** a continuat să scadă în T3/2009 în aceeași măsură ca în trimestrele anterioare. Băncile consideră că stoparea acestei tendințe se va produce în T4/2009.
- **Riscurile asociate companiilor** sunt în creștere la nivelul întregii economii. Din perspectiva creditorilor, riscurile cele mai mari sunt în sectorul construcțiilor și al tranzacțiilor imobiliare.

B. Sectorul populației

- **Standardele de creditare** au fost înăsprite diferențiat, pe categorii de credite: pentru creditele ipotecare, tendința a fost de atenuare; pentru creditele de consum, aceasta s-a intensificat față de perioada anterioară. Băncile consideră că standardele de creditare nu vor mai suferi modificări în T4/2009.
- **Termenii creditării** au cunoscut evoluții mixte. În cazul creditului ipotecar, se constată o ușoară relaxare în privința spread-ului ratei medii de dobândă față de ROBOR 1M și a ponderii maxime a creditului în valoarea garanției. În schimb, ponderea maximă a serviciului datoriei în venit a fost diminuată pentru toate tipurile de credite.
- **Cererea de credite** ipotecare a înregistrat un ușor avans, în timp ce cererea pentru credite de consum a rămas în teritoriul negativ. Pentru T4/2009, băncile se așteaptă la evoluții similare.

---

¹ A se vedea Anexa pentru aspecte legate de caracteristicile și terminologia sondajului. Aprecierile privind standardele și termenii creditării, cererea de credit sau riscurile asociate creditării sunt realizate prin prisma soldului conjunctural, care se calculează pe baza răspunsurilor băncilor în aceste privințe (pentru detalii a se vedea Anexa).

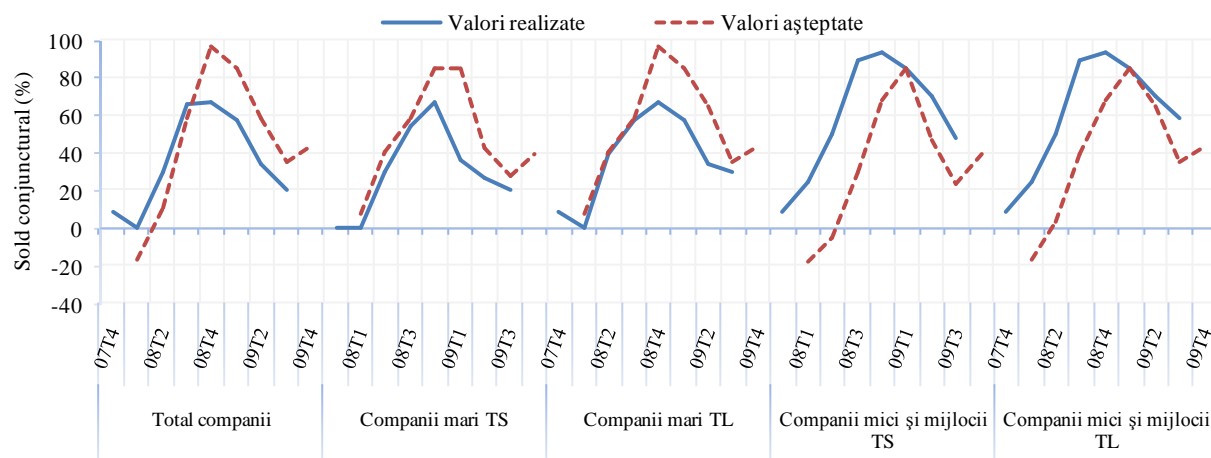
A. Creditarea companiilor nefinanciare

A1. Standardele de creditare

La nivel agregat, standardele de creditare au devenit ușor mai restrictive în T3/2009 față de trimestrul precedent. Procentul net al băncilor care au raportat înăsprirea într-o oarecare măsură a standardelor de creditare a coborât la 20 la sută, față de maximum (67 la sută) atins în T4/2008 (Grafic 1). Deși se manifestă o tendință de atenuare a caracterului restrictiv al standardelor de creditare, băncile preconizează înăsprirea lor într-o măsură mai mare în T4/2009 comparativ cu T3/2009.

În structură, accesul IMM-urilor la finanțare a fost mai restrictiv decât se anticipase la monitorizarea anterioară. De asemenea, în ceea ce privește politica de creditare IMM-urile continuă să beneficieze de un tratament mai defavorabil în comparație cu companiile mari. Procentul net al băncilor care au înăsprit standardele este în raport de doi la unu în defavoarea IMM-urilor. După criteriul maturității, creditele pe scadențe lungi manifestă o notă de restrictivitate în plus față de cele pe termen scurt. Băncile consideră că tendința de înăsprire a standardelor de creditare se va intensifica ușor, dar uniform pentru toate tipurile de credite acordate companiilor.

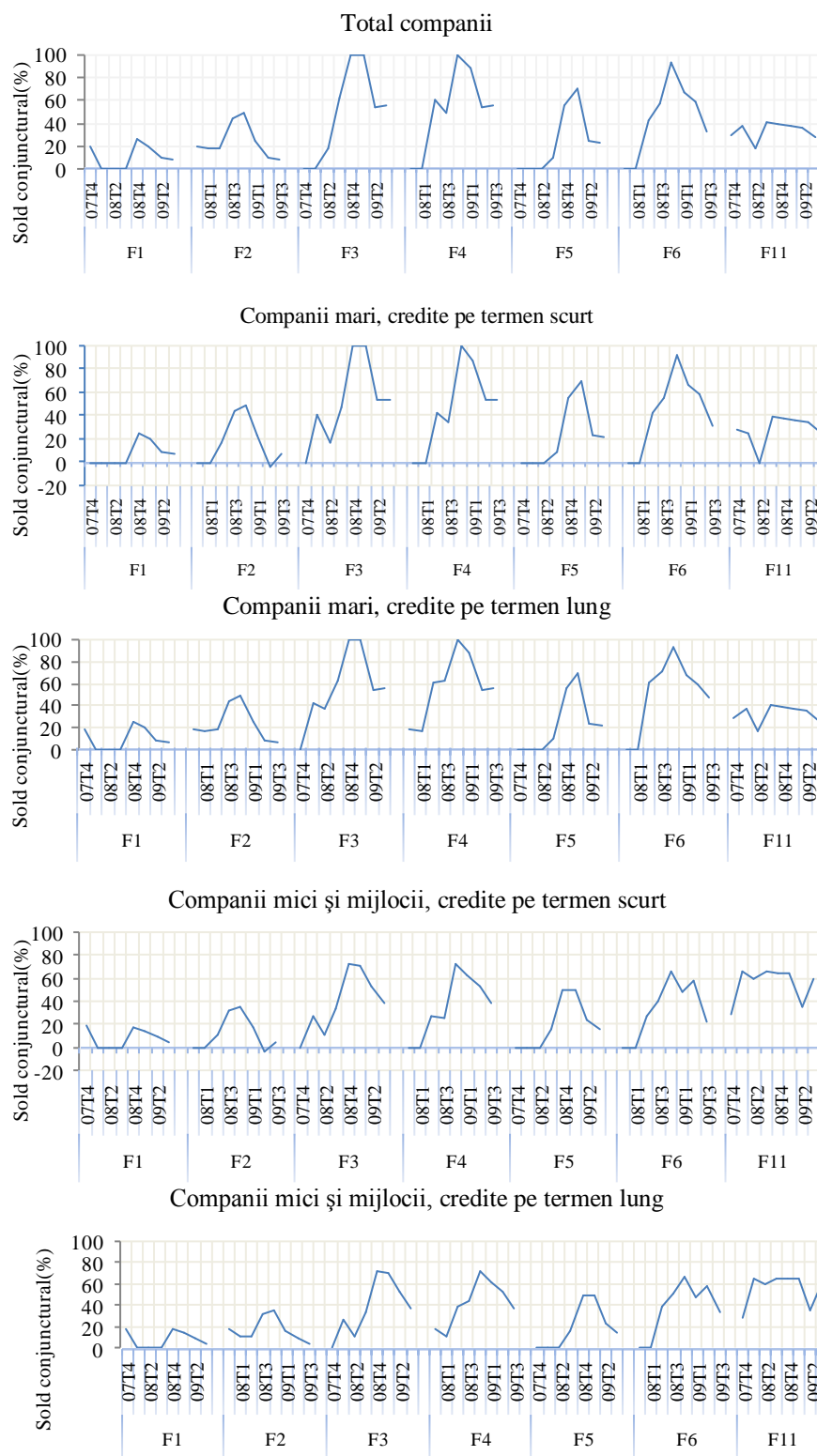
Grafic 1: Modificări ale standardelor de creditare

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele de creditare, cât și termenii creditării

Factorii care au contribuit la decizia băncilor de modificare a standardelor de creditare sunt în principal: (i) așteptările privind situația economică generală și (ii) riscul asociat industriei în care activează compania (Grafic 2). Riscul asociat colateralului/garanției solicitate a scăzut cel mai mult în importanță față de perioada anterioară, dar rămâne semnificativ pentru aproximativ o treime din instituțiile de credit. Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii apare ca un factor cu importanță redusă, chiar dacă deteriorarea acestui indicator la nivelul sectorului bancar a fost pronunțată în T3/2009.

Grafic 2: Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

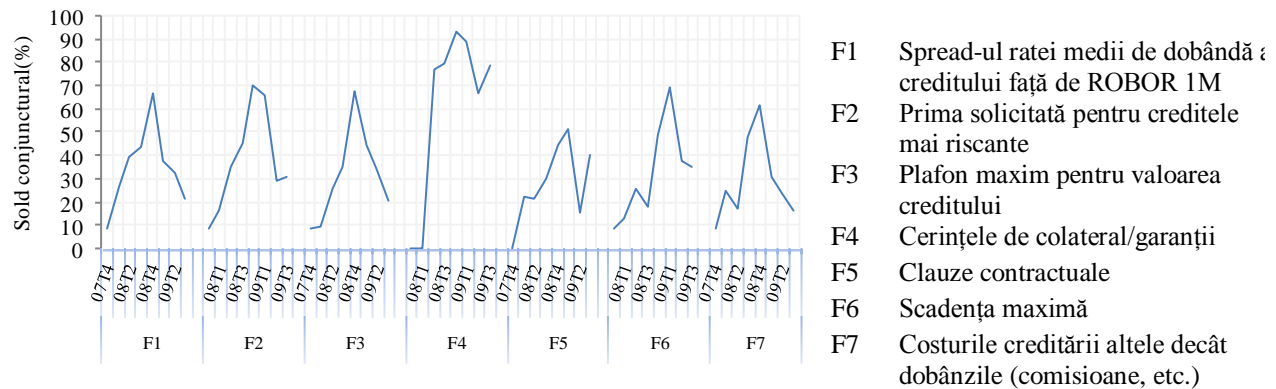
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația economică generală
- F4 Riscul asociat industriei în care activează compania
- F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii
- F6 Riscul asociat colateralului/garanției solicitate
- F7 Riscul asociat unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor (doar pentru creditele garantate cu ipotecă asupra imobilelor comerciale)
- F8 Presiunea concurenței din sectorul bancar
- F9 Presiunea concurenței din sectorul nebancar
- F10 Concurența cu alte surse de finanțare (piața de capital, acționariat etc.)
- F11 Alți factori

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
 - factorii F7, F8, F9 și F10 nu au suferit schimbări

A2. Termenii creditării companiilor nefinanciare

Caracterul restrictiv manifestat în ultimele trimestre în cazul termenilor contractelor de credit a continuat, dar tendința este de temperare (Grafic 3). Există și două evoluții contrare pentru: (i) cerințele de colateral/garanții (revizuite din nou de marea majoritate a băncilor, ceea ce ar putea sugera că băncile devin tot mai prudente în ceea ce privește riscul scăderii valorii colateralului) și (ii) alte clauze contractuale.

Grafic 3: Modificarea termenilor contractelor de creditare

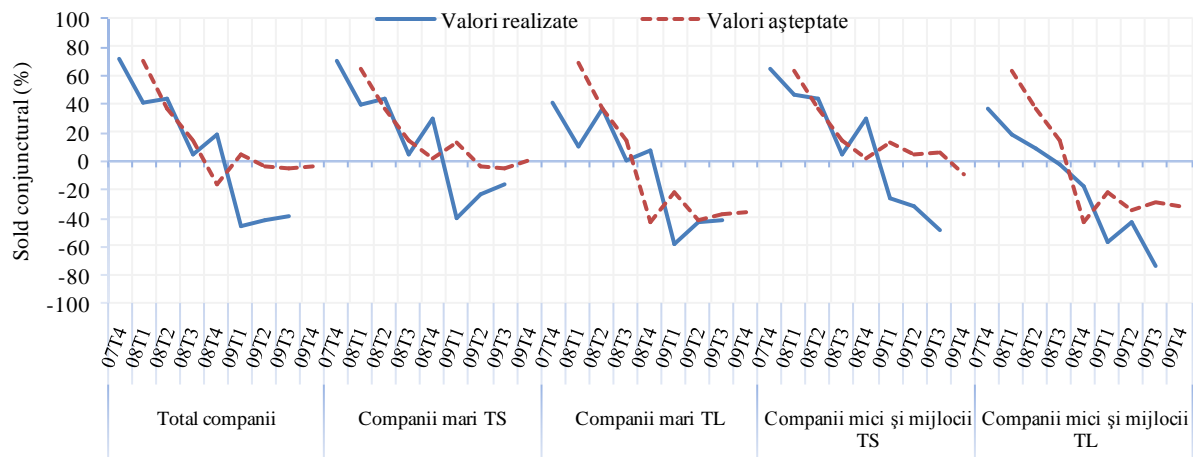
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunktural indică o înăsprire a termenilor de creditare

A3. Dinamica cererii de credite provenind de la companiile nefinanciare

La nivel agregat, cererea de credite noi a continuat să scadă într-un ritm similar ultimelor două trimestre (Grafic 4). Procentul net al băncilor care au semnalat din nou o restrângere a cererii de credite a fost de aproximativ 40 la sută. Scăderea numărului de participanți la activitatea economică (numărul cererilor de suspendare temporară a activității a crescut de aproape șapte ori în primele trei trimestre din 2009 față de perioada similară din 2008) și înăsprirea semnificativă a condițiilor de creditare în ultimul an ar putea explica într-o anumită măsură această evoluție. Băncile așteaptă ca dinamica să se stopeze în T4/2009.

În structură, cererea de credite din partea IMM-urilor a înregistrat o scădere mai amplă decât în perioada anterioară și mai accentuată în cazul creditelor pe termen lung. De asemenea, cererea de credite pe termen lung din partea companiilor mari a înregistrat un regres semnificativ. Angajamentele pe maturități extinse sunt evitate în actualele condiții de finanțare, multe proiecte de investiții fiind suspendate sau amânate. Băncile anticipează că cererea de credite pe maturități scurte va stagna în T4/2009, în timp ce pentru scadențele mai îndelungate se va reduce în continuare.

Grafic 4: Dinamica cererii de credite

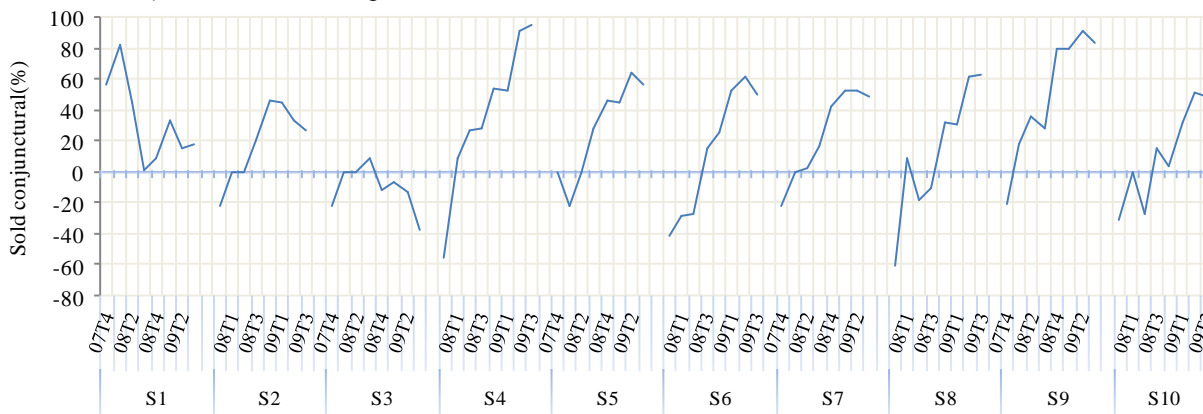

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

Percepția băncilor în privința riscului de credit s-a deteriorat la nivelul întregii economii naționale, excepție făcând doar sectorul energetic (Grafic 5). În topul celor mai riscante ramuri economice se detașează construcțiile și tranzacțiile imobiliare, care resimt cel mai acut efectele crizei financiare. Riscuri importante față de perioada anterioară provin și din zona intermedierei financiare, a comerțului, turismului și transporturilor.

Grafic 5: Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

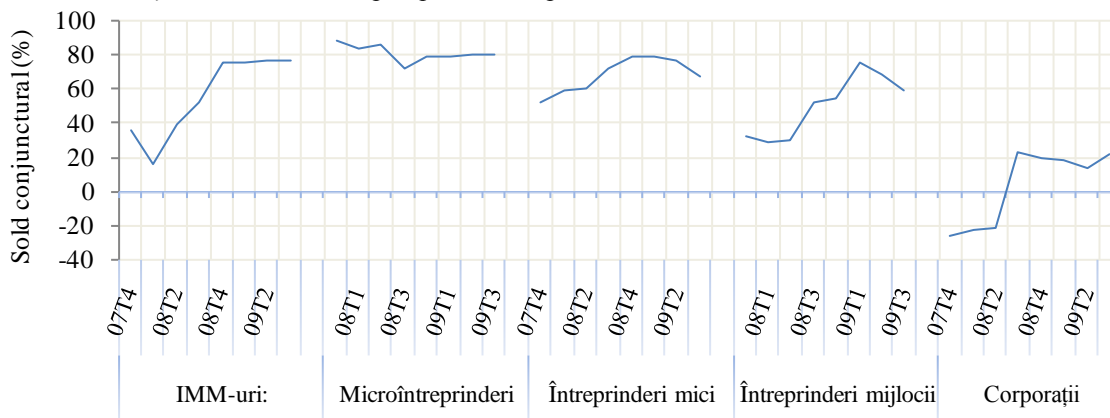

S1	Agricultura, piscicultură	S5	Comerț	S8	Intermediere financiară
S2	Industrie	S6	Turism	S9	Tranzacții imobiliare
S3	Energie	S7	Transport, comunicații, poștă	S10	Alte servicii
S4	Construcții				

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

Riscul de credit prezintă o asimetrie pronunțată în funcție de mărimea companiei. (Grafic 6). Procentul net al băncilor care mențin percepția negativă în privința IMM-urilor este de aproximativ 80 la sută. IMM-urile sunt tratate cu o atenție specială și pe fondul agravării numărului insolvențelor. În cazul corporațiilor, procentul net al băncilor care au asumat un risc de credit mai mare acestui sector se situează în jurul valorii de 20 la sută.

Grafic 6: Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii

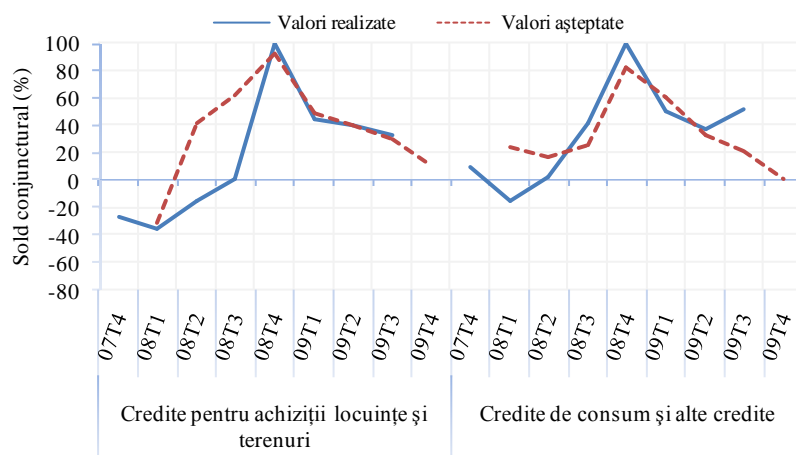
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

B. Creditarea populației

B1. Standardele de creditare a populației

Standardele de creditare a populației au fost înăsprite diferențiat în T3/2009, în funcție de tipul creditului. Procentul net al băncilor care au considerat acest tip de măsuri a fost într-o creștere vizibilă în cazul creditelor de consum și a înregistrat o tendință ușor descrescătoare în cazul creditelor pentru achiziția de locuințe și terenuri. Pentru perioada următoare, băncile se așteaptă ca standardele de creditare să rămână în mare măsură neschimbate.

Grafic 7 - Modificarea standardelor de creditare a populației

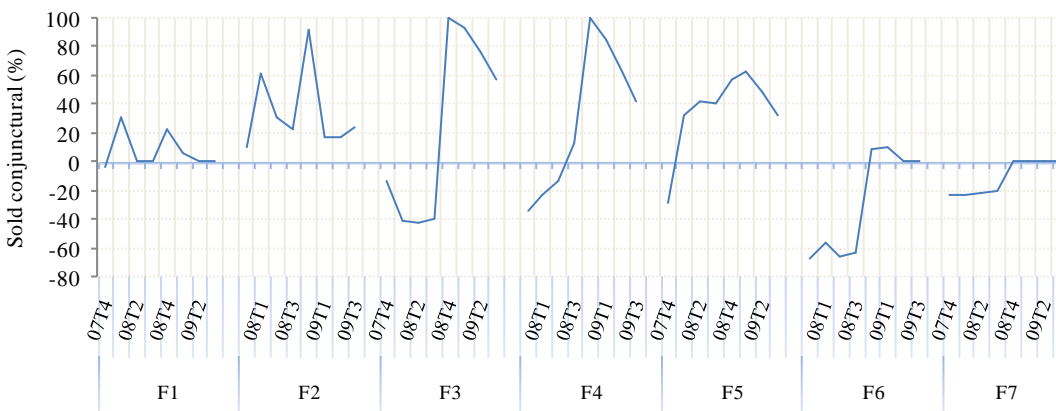

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele, cât și termenii creditării

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare (achiziția de locuințe și terenuri)

Factorii principali care au modificat standardele de creditare în privința achiziției de locuințe și terenuri se referă la: (i) așteptările privind situația economică generală, (ii) așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor) și (iii) modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii.

Grafic 8 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră

F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR

F3 Așteptările privind situația economică generală

F4 Așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor)

F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii

F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*

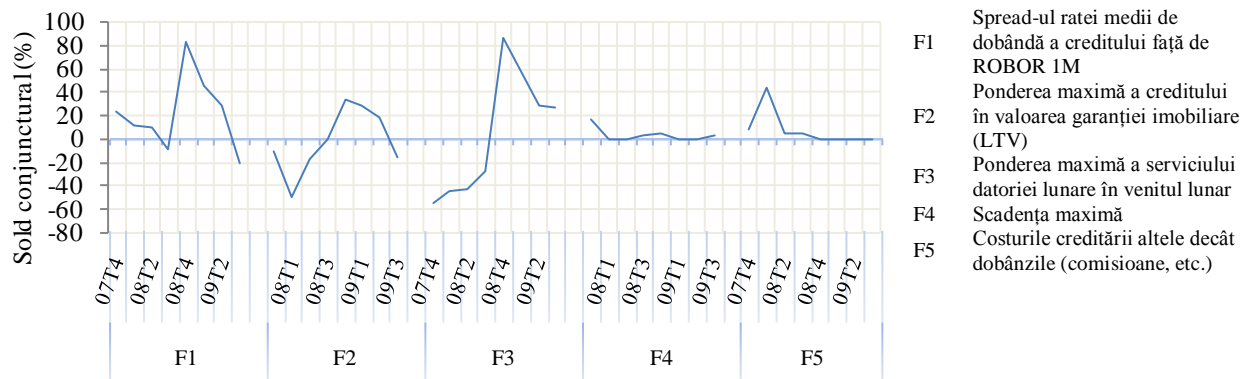
F7 Modificarea concurenței din sectorul nebanca*

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditării ipotecare

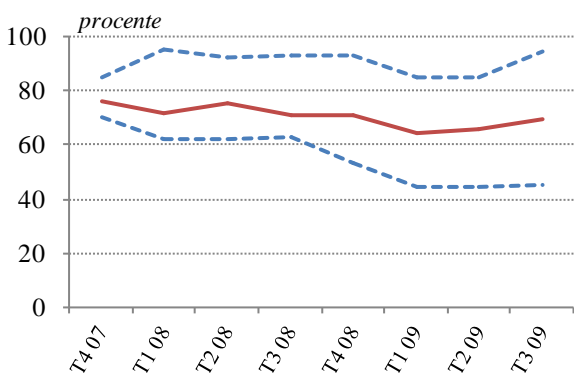
După mai multe trimestre succesive de creștere a restrictivității termenilor din contractele de credit ipotecar, în T3/2009 evoluția a fost mixtă (Grafic 9). Astfel, se înregistrează o ușoară relaxare în ceea ce privește: (i) spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M, și (ii) ponderea maximă a creditului în valoarea garanției imobiliare (LTV), care a crescut cu 3,5 puncte procentuale în cazul creditului nou acordat în T3/2009 (Grafic 10). Concomitent, a fost redusă ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venit, iar scadența maximă și celelalte costuri au rămas nemodificate.

Grafic 9 – Termenii creditării ipotecare

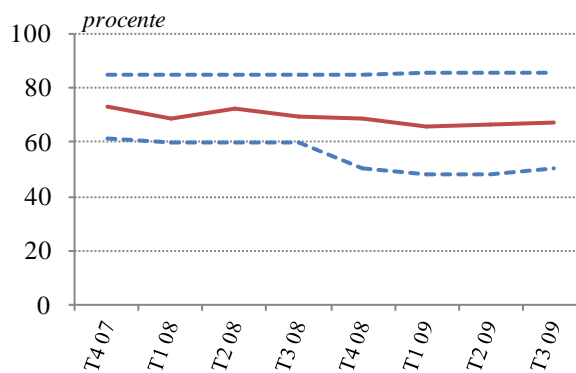

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor creditării

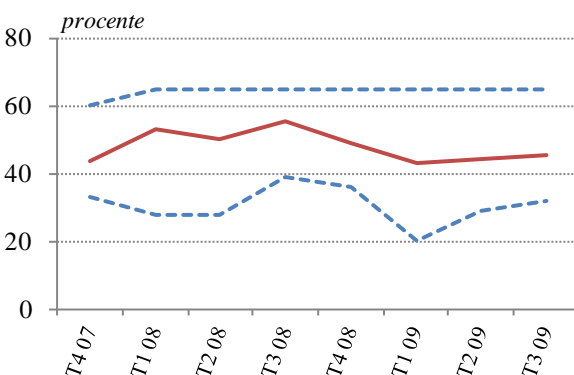
Grafic 10 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

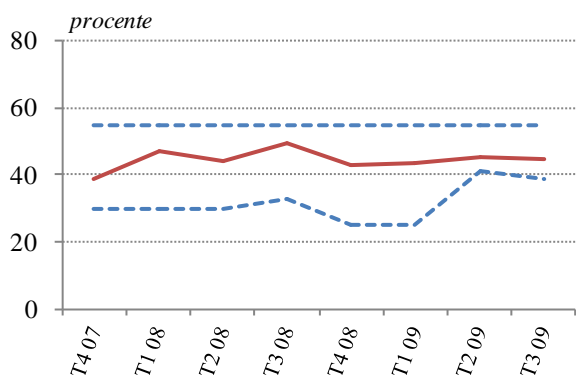
Grafic 11 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

Grafic 12 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

Grafic 13 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

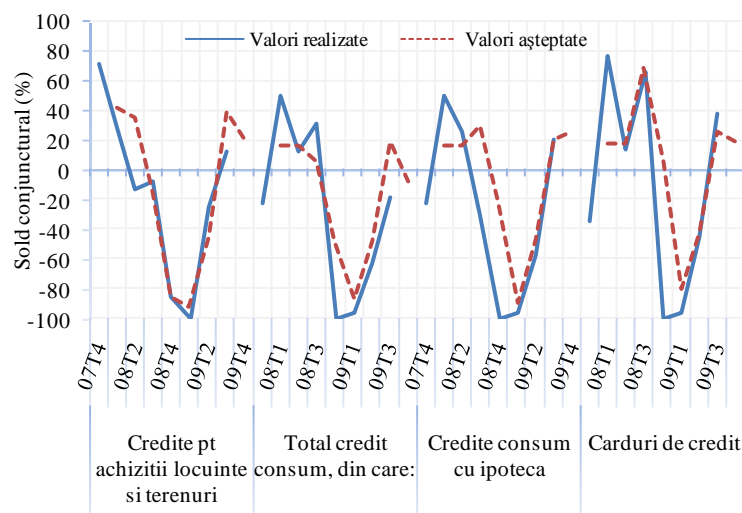

(ii) Evoluția cererii de credite ipotecare și a prețurilor la locuințe

Cererea de credite ipotecare a revenit în teritoriu pozitiv după aproximativ un an în care au avut loc corecții semnificative ale prețurilor imobilelor și terenurilor (Grafic 14). Această creștere a fost însă sub așteptări, resimțindu-se doar la nivelul a 12 la sută din sistemul bancar. Principalul catalizator al revenirii se regăsește în demararea programului guvernamental „Prima casă”. Posibilii factori care au frânat cererea vizează: (i) incertitudinile de pe piața imobiliară, (ii) așteptările populației privind situația financiară și șomajul în următoarele 12 luni și (iii) restrângerea ofertei de credit prin înăsprirea standardelor și a termenilor creditării. Așteptările pentru T4/2009 indică o ușoară creștere a cererii de credite ipotecare, peste nivelul din perioada anterioară.

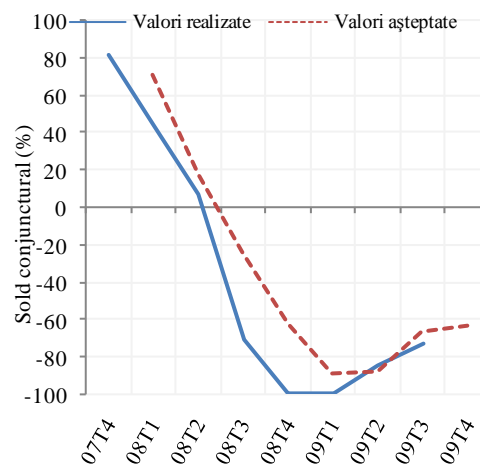
Prețul locuințelor își menține tendința descrescătoare pe care s-a înscris în urmă cu un an și confirmă în mare măsură așteptările anterioare ale băncilor pentru T3/2009 (Grafic 15). Aproximativ 75 la sută din instituțiile de credit raportează scăderea într-o oarecare măsură a prețului imobilelor. Conform previziunilor, în opinia a 65 la sută dintre bănci aceste evoluții se vor păstra și în T4/2009 .

Grafic 14 – Modificarea cererii de credite

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

Grafic 15 – Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor

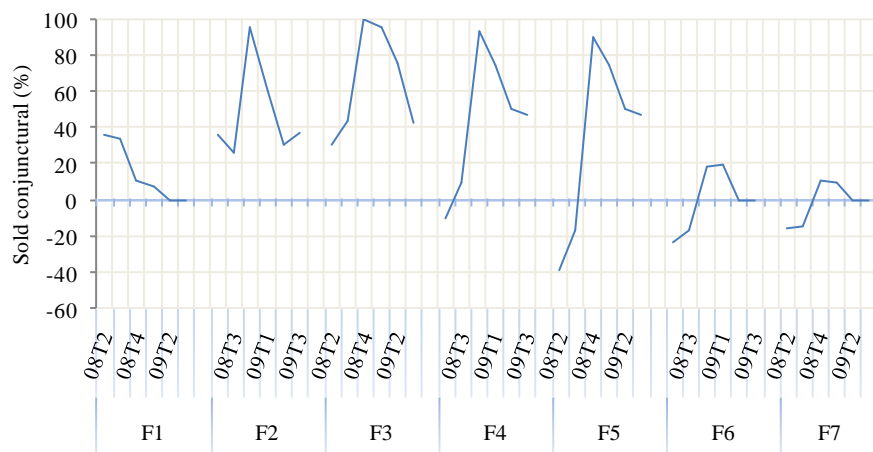
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o majorare a prețului locuințelor

B3. Aspecte specifice creditului de consum

Factorii care au influențat aproximativ în egală măsură modificarea standardelor de creditare pentru creditul de consum sunt: (i) riscul asociat bonității clienților, (ii) riscul asociat

colateralului/garanțiilor, (iii) așteptările privind situația financiară a populației și (iv) deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR (Grafic 16).

Grafic 16 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

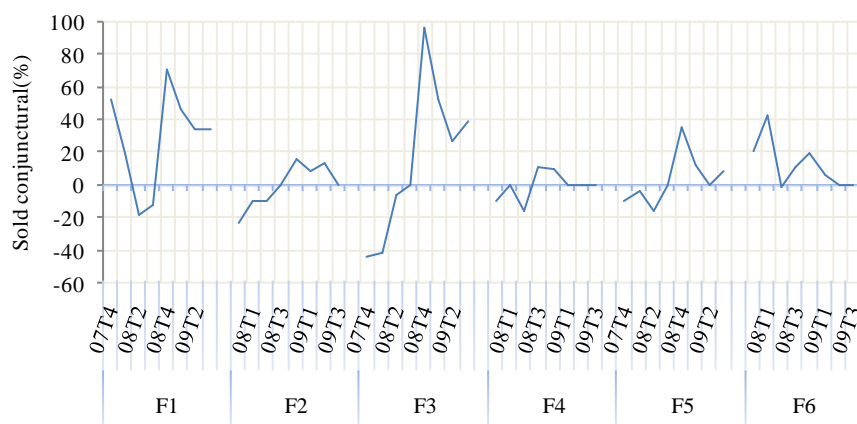
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația financiară a populației
- F4 Riscul asociat bonității clienților
- F5 Riscul asociat colateralului/garanțiilor
- F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*
- F7 Modificarea concurenței din sectorul nebancar*

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăspritare a standardelor de creditare

(i) Termenii creditului de consum

În contrast cu evoluția termenilor creditării ipotecare, în cazul termenilor creditului de consum nu s-a produs nici o relaxare (Grafic 17). Majoritatea cluzelor contractuale au rămas nemodificate, cu două excepții: (i) a fost redusă ponderea maximă a serviciului datoriei lunare și (ii) s-a înregistrat o majorare a spread-ului ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M.

Grafic 17 - Termenii creditului de consum

- F1 Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
- F2 Avans minim
- F3 Ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venitul lunar
- F4 Scadența maximă
- F5 Plafon maxim pentru valoarea creditului
- F6 Costurile creditării altele decât dobânzile (comisioane, etc.)

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăspritare a termenilor de creditare

(ii) Evoluția cererii de credit de consum

În general, cererea de credite de consum a înregistrat un ușor regres față de perioada precedentă, contrar așteptărilor care indicau o revigorare a acesteia (Grafic 14). În structură, cererea pentru creditele de consum cu ipotecă și pentru cardurile de credit a revenit în teritoriu pozitiv, detașându-se în cazul celor din urmă. Pentru T4 2009 se așteaptă o evoluție similară.

Anexă

Sondajul este efectuat trimestrial de BNR în lunile ianuarie, aprilie, iulie și octombrie. Are la bază un chestionar (publicat în cadrul analizei din mai 2008) care este transmis primelor 10 bănci alese după cota de piață aferentă creditării companiilor și populației. Aceste instituții dețin aproximativ 80% din creditare.

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind distinct caracteristicile creditului către (A) companii nefinanciare și (B) populație. Întrebările vizează opiniile băncilor privind evoluția:

- standardelor de creditare (normele interne de creditare sau criteriile ce ghidează politica de creditare a instituțiilor de credit),
- termenilor și condițiilor de creditare (obligațiile specifice agreate de creditor și debitor în contractul de credit încheiat, ex. rata dobânzii, colateralul, scadența etc.),
- riscurilor asociate creditării,
- cererii de creditare,
- altor detalii specifice creditării (așteptări privind prețul mediu pe metru pătrat al unei locuințe, ponderea serviciului datoriei în venitul populației, ponderea creditului în valoarea garanției imobiliare etc.).

Răspunsurile la întrebări sunt analizate din perspectiva **soldului conjunctural** (procent net).

În cazul întrebărilor care se referă la *standardele de creditare*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat înăsprirea standardelor și procentul băncilor care au raportat relaxarea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au înăsprit standardele de creditare, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au relaxat standardele de creditare.

În cazul întrebărilor care se referă la *cererea de credite*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat creșterea cererii de credite și procentul băncilor care au raportat scăderea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au raportat creșterea cererii de credite, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au raportat scăderea cererii de credite. Soldul conjunctural este calculat ținându-se cont de cota de piață a băncilor respondente. În mod similar sunt tratate răspunsurile și la celelalte întrebări, cu specificația că în notele graficelor sunt explicate valorile pozitive ale soldului conjunctural.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele trei luni și așteptările privind următoarele trei luni.